

انديشه‌هاي نوين تربيتي
دانشکده علوم تربيتي و روان‌شناسي
دانشگاه الزهراء^ص
تاريخ دريافت: 89/9/6 تاريخ بررسي: 89/9/16 تاريخ پذيرش: 90/3/3
دوره 7، شماره 1
بهار 1390
صص 111-124

رابطه بين جو سازمانی و روحیه دبيران دبیرستان‌هاي دولتي و غير دولتي

محمد نريمانی*

جاويد ارجمند**

چکیده

هدف اصلي مطالعه حاضر ، دستیابی بر ارتباط بين جو سازمانی و روحیه دبیران بود. ضمن آن که مقایسه روحیه معلمان و جو سازمانی حاکم بر مدارس دولتي و غيردولتي و ارتباط متغیرهاي چون جنس، سن، سابقه سنوات خدمت، مدرک تحصیلی با روحیه دبیران از دیگر اهداف مطالعه بود. برای دستیابی به اهداف مذکور ، 202 نفر از معلمان مدارس دولتي و 100 نفر از معلمان مدارس غيردولتي با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌اي متناسب انتخاب شدند. این آزمودنی‌ها به پرسش‌نامه محقق ساخته جو سازمانی هوي و سیبو و پرسش‌نامه مخصوص سنجش روحیه دبیران پاسخ دادند. روش پژوهش از نوع همبستگی و علی - مقایسه‌اي بود و اطلاعات به صورت انفرادی و در محل مدرسه جمع‌آوری شد. یافته‌ها نشان داد که روحیه دبیران مدارس غيردولتي بالاتر

* نویسنده مسئول: دانشیار دانشگاه محقق اردبیلی: Narimani @ uma.ac.ir
** کارشناس ارشد مدیریت آموزشی

از روحیه دبیران مدارس دولتی است. همچنین، روحیه دبیران در مدارس با جو سازمانی باز از مدارس با جو غیرمتمتعهد بالاتر است. بین روحیه دبیران با رفتار حمایتی مدیر و رفتار هشیارانه و معتمدانۀ معلمان، همبستگی مستقیم وجود دارد، اما روحیه دبیران با رفتار دستوری و محدود کننده مدیر و رفتار غیرمتمدانۀ معلمان، همبستگی منفی دارد. ضمن آن که روحیه دبیران با مدرک تحصیلی آنها نیز مرتبط است. همچنین جو سازمانی در مدارس غیردولتی با مدارس دولتی متفاوت است.

کلید واژه‌ها:

روحیه دبیران، جو سازمانی، مدارس دولتی و غیردولتی

مقدمه و بیان مسأله

مدارس از ارکان اصلی نهاد وسیع آموزش و پرورش که به منظور اشاعه تعلیم و تربیت به وجود آمده است و معلمان این مدارس از عناصر اصلی این سازمان‌های آموزشی هستند که بدون آمادگی روانی آنها دسترسی به اهداف آموزش و پرورش آسان نخواهد بود. به همین سبب، آماده‌سازی معلمان کارآزموده و با روحیه بالا از جمله مسائل مهمی است که برنامه‌ریزان نظام آموزش و پرورش را به خود مشغول کرده است (عسگریان، 1380 ص4).

در مدرسه‌ای که شرایط نامطلوب و اوضاع در آن به هم ریخته است، احساس می‌شود که معلمان با یکدیگر روابط خوبی ندارند و گاهی میان آنها کشمکش به وجود می‌آید. مدیر چنین مدرسه‌ای فقط به فکر اجرای مقررات با استفاده از قدرت مقام خود است و به برقراری روابط انسانی با معلمان توجهی ندارد، اما در مدرسه‌ای که شرایط مطلوب است، به نظر می‌رسد معلمان با یکدیگر روابط صمیمانه‌ای دارند و در انجام دادن امور مدرسه و حل مسائل شخصی با یکدیگر همکاری می‌کنند. حتی، مدیر نیز با معلمان روابط دوستانه‌ای برقرار می‌کند. اصطلاحاً، آنچه که این

و وضعیت را از همدیگر متمایز می‌کند جو سازمانی نامیده می‌شود (ثابتی، 1379). در پژوهش حاضر، برای سنجش جو سازمانی از پرسش‌نامه شش بعدی جو سازمانی هوی و سیبو (1998) استفاده شد که سه بعد این پرسش‌نامه، رفتار حمایتی، رفتار دستوری و محدود کننده رفتار مدیر و سه بعد دیگر، یعنی رفتار همکارانه، متعهدانه و غیر متعهدانه رفتار معلمان را می‌سنجد. جو سازمانی بر نوع رابطه انسان‌ها در مدرسه تأثیر می‌گذارد، به طوری که جوهای باز، گرم و صمیمی، تسهیل و شکل‌گیری روابط را سبب شده و جوهای بسته، سرد و غیر صمیمی، انسداد و برهم خوردن روابط را موجب می‌شود. برقراری روابط انسانی، زمینه‌های انگیزش و رشد فرد را فراهم می‌کند و همین احساس رشد، رضایت و خشنودی افراد را سبب می‌شود. همه این حالات، زمینه ساز بهبودی و ارتقاء روحیه می‌شود و میل به زیستن و کار و تلاش را افزایش می‌دهد (میرکمالی، 1379). در مقابل، اگر جو سازمانی مدرسه مناسب نباشد، روابط انسانی میان افراد به هم خورده و روحیه معلمان تضعیف خواهد شد، به همین علت بیشتر مواقع معلمان تمایل دارند در مدرسه جو باز وجود داشته باشد، به طوری که پژوهش‌فره‌ادی (1375) که درباره جو سازمانی مدارس راهنمایی نوشهر انجام شده، نشان می‌دهد که مدارس راهنمایی نوشهر بیشتر به سوی جو باز گرایش دارند. شایان ذکر است که روحیه دبیران در این مطالعه، از سه مؤلفه همانندی (هم ذاتی)، وابستگی (تعلق) و عقلانی بودن تشکیل شده است (میرکمالی، 1372).

نتایج پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد که جو مدارس، یکی از عوامل مهم برقراری روابط انسانی است. به طوری که در جو باز و حمایت‌کننده، افراد به یکدیگر نزدیک شده و احساس نوعی وحدت، همکاری و صمیمت بین آنها به وجود می‌آید، اما در جوهای منفی، ترس‌آور، بسته و باز دارنده افراد از هم می‌گریزند و به همدیگر بی‌اعتماد می‌شوند، حتی مدیران مدارس دارای انطباق بالاتر، به ملاحظات انسانی بیشتر از مدیران مدارس دارای انطباق کمتر توجه می‌کنند. رفتار معلمان در موقعیت وظیفه‌مداری و رضایت اجتماعی آنها به انجام دادن تکالیف مربوط

می‌شود و نه به درجه پذیرش نوآوری‌های آموزشی (اچیتوا، 2000).

هاشمی طاری (1378)، در مطالعه خود نشان داده است که ارتباط اثربخش با جوّ سازمانی مدارس مرتبط است. همچنین اثربخشی ارتباطات در مدارس با جوّ باز، بیشتر از اثربخشی ارتباطات در مدارس است که جوّ بسته‌ای دارند.

پیشوا (1378) نیز در مطالعه خود نشان داده است که بین جوّ سازمانی و تعهد دبیران، همبستگی مثبت و معنی‌دار وجود دارد. همچنین، میانگین تعهد سازمانی دبیران، به طور معنی‌داری در مدارس با جوّ باز، بیشتر از مدارس با جوّ بسته است.

مطالعه پاتریک (1995)، نشان می‌دهد که سبک مدیریت مدیران به شدت بر رضایت معلمان مؤثر است.

راجرسی (2003)، در مطالعه خود، رابطه بین جوّ سازمانی و رضایت شغلی را بررسی کرد و نشان داد که جوّ سازمانی با انواع سه‌گانه رضایت شغلی یعنی ارتباطات داخلی، ارزیابی و احترام به علایق شخصی ارتباط دارد.

مطالعه خلخالی (1379)، نشان داد که جوّ مثبت، عاملی مهم در اثربخشی مدرسه است، اما روحیه معلمان با متغیرهای مختلفی از جمله جوّ سازمانی مرتبط است.

پژوهش ثابتی (1379)، که ارتباط بین جوّ سازمانی مدارس با روحیه دبیران مدارس دولتی شهرستان ملایر را بررسی کرده بود، نشان داد که بین جوّ سازمانی مدارس و روحیه دبیران، رابطه معنی‌داری وجود دارد. هر چه جوّ سازمانی مدارس بازرتر می‌شود، روحیه دبیران افزایش می‌یابد. هر چقدر رفتار معلمان به صورت همکارانه و صمیمانه باشد، روحیه آنها در سطح بالا قرار دارد، اما هر چقدر رفتار توأم با ناکامی معلمان بیشتر می‌شود، روحیه معلمان ضعیف می‌شود.

رفتار حمایتی مدیر نیز با روحیه معلمان، در ارتباط است. به طوری که رفتار حمایتی مدیر با روحیه معلمان، ارتباط مستقیم، اما رفتار دستوری مدیر با روحیه معلمان، ارتباط معکوس دارد؛ اما متغیر جنس با جوّ سازمانی و روحیه معلمان ارتباطی ندارد و سن و تحصیلات معلمان نیز با روحیه آنها

ارتباط معناداری ندارد (هادی، 1375).
بین اعمال سبک مدیریتی ادغامی و بالا بودن روحیه دبیران، همبستگی مستقیم و معنی‌دار وجود دارد، اما بین اعمال سبک مدیریت سازمانی و روحیه دبیران همبستگی معکوس و معنی‌دار مشاهده می‌شود. همچنین بین روحیه دبیران مرد با دبیران زن تفاوت وجود دارد (بهروزی، 1373).

نوروزی (1381)، پژوهشی را تحت عنوان بررسی رابطه بین جو سازمانی مدارس با تعهد سازمانی دبیران دبیرستان‌های آموزش و پرورش شهر کرمانشاه انجام داد. نتایج این مطالعه نشان داد جو باز مدارس افزایش میزان تعهد سازمانی دبیران و جو بسته مدارس کاهش میزان تعهد سازمانی دبیران را باعث می‌شود. همچنین، جو سازمانی مدارس متوسطه دخترانه و پسرانه با هم تفاوتی ندارند.

پژوهش فهیم‌نیا (1369)، نشان می‌دهد که روش مدیریت رابطه مدار با روحیه همبستگی مستقیم دارد، اما روش مدیریت کار مدار با روحیه معلمان همبستگی معکوس دارد (بهروزی، 1373).

مطالعه رضایی قندفروش (1378) نشان می‌دهد که بین جو سازمانی مدارس راهنمایی دخترانه و پسرانه، تفاوت معنادار وجود دارد. بدین معنی که جو سازمانی مدارس راهنمایی دخترانه، بازتر از جو سازمانی مدارس راهنمایی پسرانه است.

اما نتیجه مطالعه مقدسی (1375) که مدارس ابتدایی دولتی و غیردولتی شهر اراک را بررسی کرده است، نشان داد که بین جو سازمانی مدارس ابتدایی غیردولتی و دولتی اختلاف معنی‌داری وجود ندارد، اما جو سازمانی مدارس دخترانه بازتر از جو سازمانی مدارس ابتدایی پسرانه است.

نتیجه مطالعه کونانی (1374) نیز که جو سازمانی مدارس ابتدایی شهر کوه‌دشت را بررسی کرده بود، نشان داد که بین جو سازمانی مدارس دخترانه و پسرانه تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

پژوهش رضایی قندفروش (1378) که به منظور مقایسه بررسی رابطه جو سازمانی و مقاومت در برابر تغییر در دبیرستان‌های دولتی و غیردولتی شهر تهران انجام

شده است، نشان داد که بین جوّ سازمانی و مقاومت در برابر تغییر رابطه‌ای وجود ندارد. همچنین مدارس غیردولتی از جوّ باز برخوردار بوده، اما مدارس دولتی از جوّ بسته‌تری برخوردارند.

پژوهش زهراکار (1375) تحت عنوان مقایسه جوّ سازمانی مدارس ابتدایی دولتی و غیردولتی شهرستان نیشابور انجام شد. نتایج این مطالعه نشان داد که جوّ مدارس غیردولتی به میزان 1/63 درصد بازر از مدارس دولتی است.

نتیجه مطالعه اچیتوا (2000ص12) نشان داد که بین سابقه خدمت مدیران در مدارس و جوّ مدرسه ارتباط وجود دارد.

از مطالعات انجام شده درباره جوّ سازمانی و روحیه دبیران می‌توان نتیجه گرفت که بین جوّ سازمانی با روحیه دبیران، ارتباط وجود دارد و در مدارس دخترانه و مدارس غیردولتی، جوّ باز، بیشتر حاکم است. با توجه به نتایج مطالعات انجام شده، دستیابی بر ارتباط بین روحیه دبیران با جوّ سازمانی مدارس اولین هدف و مقایسه روحیه دبیران و جوّ سازمانی دبیران مدارس دولتی با غیردولتی دومین هدف مطالعه و سومین هدف آگاهی بر متغیرهای مرتبط با روحیه دبیران بود.

فرضیه‌های پژوهش

- 1- روحیه دبیران با جوّ سازمانی مدارس ارتباط معنی‌داری دارد.
- 2- بین جوّ سازمانی مدارس دولتی با مدارس غیردولتی، تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
- 3- بین روحیه دبیران مدارس غیردولتی با روحیه دبیران مدارس دولتی، تفاوت وجود دارد.
- 4- روحیه دبیران با متغیرهای جنس، سابقه خدمت، سن، مدرک تحصیلی و رشته تحصیلی آنها ارتباط دارد.

روش پژوهش

جامعه آماری این مطالعه 1373 دبیر زن و مرد مدارس دخترانه و پسرانه مدارس دولتی و غیردولتی نواحی 1 و 2 شهر اردبیل بود که در 53 دبیرستان به تدریس مشغول بودند. از جامعه آماری مذکور، با

استفاده از جدول مورگان و نوع روش پژوهش (همبستگی) 302 دبیر زن و مرد (202 نفر از دبیرستان‌های دولتی و 100 نفر از دبیرستان‌های غیردولتی) با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب انتخاب شدند تا بین نسبت نمونه آماری با نسبت جامعه آماری و زیرگروه‌های آن همخوانی وجود داشته باشد. به طوری که زیرگروه‌های نمونه مورد مطالعه را می‌توان در جدول 1 مشاهده کرد.

جدول 1: نمونه آماری دبیران مورد مطالعه

جمع	غیردولتی		دولتی		نوع دبیرستان ناحیه آموزش و پرورش
	دخترانه	پسرانه	دخترانه	پسرانه	
162	16	35	71	40	ناحیه 1
140	28	21	42	49	ناحیه 2
302	44	56	113	89	مجموع

برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه جو سازمانی هوی و سیبو (1998) استفاده شد که 50 گویه دارد. به طوری که گویه‌های 4، 5، 6، 8 و 23 این پرسش‌نامه بعد از اجرای مقدماتی، حذف و در مطالعه اصلی از 45 گویه استفاده شد. این پرسش‌نامه شش بعد دارد که سه بعد آن یعنی رفتار حمایتی، رفتار دستوری و محدود کننده رفتار مدیر و سه بعد دیگر یعنی رفتار همکاری، متعهدانه و غیر متعهدانه معلمان را می‌سنجد. نمرات پایایی مقیاس با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ در رفتار حمایتی 0/96، دستوری 0/88، محدود کننده 0/89، همکاری 0/90، متعهدانه 0/93 و غیرمتعهدانه 0/87 است که در مدارس نیوجرسی اجرا شده بود.

دومین ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسش‌نامه محقق ساخته مخصوص سنجش روحیه دبیران است؛ قسمت اول این پرسش‌نامه، حاوی سؤالات مربوط به مشخصات فردی از قبیل جنس، سن، سابقه خدمت، مدرک تحصیلی، رشته تحصیلی و نوع دبیرستان بود، اما قسمت دوم پرسش‌نامه، سؤالات مرتبط با روحیه دبیران که از 20 گویه تشکیل شده بود و سه بعد همانندی (هم‌ذاتی)، وابستگی (تعلق) و عقلانی بودن (تعقل) را می‌سنجید.

رابطه بین جو سازمانی و روحیه دبیران ... 135

طیف پاسخ‌های این پرسش‌نامه بر اساس مقیاس لیکرت از پنج گزینه خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم تشکیل شده بود. در مطالعه حاضر، پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از آلفای کرونباخ 0/80 است. روایی صوری هر دو پرسش‌نامه با استفاده از مطالعه مقدماتی در میان آزمودنی‌ها و تغییر و حذف سؤالات دشوار و گرفتن نظرات سه نفر از متخصصان روان‌سنجی بررسی شد.

شایان ذکر است که ماهیت موضوع و اهداف مطالعه ایجاب می‌کرد که از روش پژوهش همبستگی و علی - مقایسه‌ای استفاده شود. ضمن آن که جمع‌آوری اطلاعات در محیط مدرسه و به صورت انفرادی و توسط پژوهشگران انجام شده است. همچنین در تحلیل آماری داده‌ها از آزمون مقایسه میانگین در گروه‌های مستقل، ضریب همبستگی پیرسون و آزمون غیرپارامتریک خی دو استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

نتایج مطالعه بیان‌کننده آن است که از 282 نفر آزمودنی 14 نفر (6/49 درصد) مذکر و بقیه مؤنث بوده‌اند. از نظر توزیع سنی، 46/2 درصد پاسخ دهندگان بین 32 الی 41 سال داشته و 24/8 درصد در دامنه سنی 21 الی 31 سال بوده‌اند. ضمن آن که در دامنه سنی 42 الی 51 سال 23 درصد قرار گرفته‌اند. از مجموع پاسخ دهندگان، 245 نفر مقطع تحصیلی آنها در حد کارشناسی، 7/1 درصد در مقطع کارشناسی‌ارشد و 6 درصد بقیه در حد کاردانی تحصیل کرده‌اند. تحصیلات 66 درصد معلمان در حیطه رشته‌های علوم انسانی، 34 درصد در حوزه علوم پایه بود.

جدول 2: مقایسه روحیه دبیران با توجه به جنس، نوع مدرسه (دولتی و غیردولتی) و جو سازمانی مدارس

متغیرهای مستقل	گروه‌ها	میانگین روحیه	تفاوت میانگین	t	معنی‌داری
نوع مدرسه	دولتی	71/46	4/27	2/26	*0/032
	غیردولتی	75/74			
جو سازمانی مدارس	با جو باز	73/20	5/97	2/77	*0/01
	با جو غیر متعهد	67/22			

0/55	0/34	0/5	71/30	مذکر	جنس
			70/8	مؤنث	

جدول 2، نشان می‌دهد که معلمان مدارس غیردولتی در مقایسه با معلمان مدارس دولتی به طور معنی‌داری از روحیه بالایی برخوردارند. همچنین در مدارس که جوّ سازمانی باز می‌باشد در مقایسه با مدارس که جوّ سازمانی غیرمتعهدانه است، معلمان به طور معنی‌داری از روحیه بالایی برخوردارند، اما مقایسه روحیه معلمان زن و مرد تفاوت معنی‌داری را نشان نمی‌دهد.

جدول 3: رابطه متغیرهای پیش‌بینی کننده مختلف با روحیه دبیران

معنی‌داری	خی دو	متغیرهای پیش‌بینی کننده	ردیف
0/117	2/45	جنس	1
0/159	5/18	سابقه خدمت	2
0/56	2/028	سن	3
*0/000	19/38	مدرك تحصیلی	4
0/61	0/25	رشته تحصیلی	5

جدول 3، نشان‌دهنده آن است که از بین پنج متغیر پیش‌بین روحیه دبیران یعنی متغیرهای جنس، سابقه خدمت، سن، مدرک و رشته تحصیلی تنها متغیر مدرک تحصیلی با روحیه دبیران، ارتباط معنی‌داری دارد، یعنی با بالا رفتن مدرک تحصیلی دبیران، روحیه آنها نیز افزایش می‌یابد.

جدول 4: رابطه روحیه دبیران با عوامل شش‌گانه جوّ سازمانی با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون

عوامل شش‌گانه جوّ سازمانی						X / Y
رفتار غیرمتعهده معلمان	رفتار متعهدانه معلمان	رفتار همکاری معلمان	رفتار محدود کننده مدیر	رفتار دستوری مدیر	رفتار حمایتی مدیر	
-0/49	0/73	0/39	-0/28	-0/60	0/52	روحیه دبیران
*0/000	*0/000	*0/000	*0/002	*0/000	*0/000	

همان‌طور که در جدول 4، ملاحظه می‌شود، روحیه دبیران با عوامل شش‌گانه جوّ سازمانی ارتباط معنی‌داری دارد. به طوری که روحیه دبیران، بیشترین ارتباط مستقیم را با رفتار متعهدانه معلمان دارد ($r=0/73$)، در وهله دوم، روحیه دبیران با رفتار حمایتی مدیر ($r=0/52$) و در وهله سوم با رفتار

137 رابطة بين جوّ سازمانی و روحیه دبیران ...

همکارانه معلمان ($r=0/39$)، همبستگی مستقیم دارد، اما روحیه دبیران با رفتار دستوری مدیر ($r=-0/60$)، رفتار غیرمتعهدانه معلمان ($r=-0/49$) و رفتار محدود کننده معلمان ($r=-0/28$) همبستگی معکوس و معنی داری دارد.

جدول 5: مقایسه جو سازمانی مدارس دولتی با غیردولتی در عوامل شش‌گانه جو سازمانی

گروهها	رفتار حمایتی مدیر				رفتار دستوری مدیر				رفتار محدود کننده مدیر				رفتار همکارانه معلمان				رفتار غیرمتعهدانه مدیر			
	Sig	t	S	m	Sig	t	S	m	Sig	t	S	m	Sig	t	S	m	Sig	t	S	m
دولتی پسرانه			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24
			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24
غیرانتفاعی پسرانه			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24
			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24
دولتی دخترانه			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24
			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24
غیرانتفاعی دخترانه			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24
			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24			1/2	15/24

همان طور که در جدول 5 مشاهده می‌شود، از عوامل شش‌گانه جوّ سازمانی، رفتار حمایتی مدیر، رفتار دستوری مدیر، رفتار همکارانه معلمان و رفتار متعهدانه معلمان در مدارس پسرانه غیردولتی به صورت معنی داری بیشتر از مدارس پسرانه دولتی است، اما در مقابل، رفتار غیرمتعهدانه معلمان در مدارس دولتی پسرانه بیشتر از مدارس پسرانه غیردولتی است. رفتار حمایتی مدیر و رفتار متعهدانه معلمان در مدارس دخترانه غیردولتی بیشتر از مدارس دخترانه دولتی مشاهده می‌شود، اما رفتار دستوری مدیر در مدارس دخترانه دولتی بیشتر از مدارس دخترانه غیردولتی دیده می‌شود.

جدول 6: مقایسه مدارس دولتی و غیردولتی در ابعاد سه‌گانه روحیه دبیران

ابعاد روحیه دبیرستان	تعلق (وابستگی)				عقلانی (تعقل)				همانندی (هم ذاتی)			
	Sig	T	S	M	Sig	T	S	M	Sig	T	S	M
دولتی پسرانه			0/90	20/59			1/79	25/71			1/63	22/07
		13/6	1/42	22/46		6/56	1/70	27/20		0/000	1/92	23/70
غیردولتی پسرانه												
دولتی دخترانه		7/25	1/11	22/52		0/95	1/41	28/13		0/62	2/28	23/34

		1/29	24/01			1/44	28/43			1	23/5	غير دولتي دخترانه
--	--	------	-------	--	--	------	-------	--	--	---	------	----------------------

نتایج موجود در جدول 6، نشان‌دهنده آن است که میانگین نمرات معلمان مدارس غیردولتی پسرانه در ابعاد سه‌گانه تعلق، عقلانی بودن و همانندی، به صورت معنی‌داری بالاتر از میانگین نمرات معلمان مدارس دولتی است، اما این تفاوت در مقایسه معلمان مدارس دخترانه دولتی و غیردولتی در دو بعد تعلق و همانندی مشاهده می‌شود، ولی در بعد عقلانی بودن تفاوت معنی‌داری میان معلمان مدارس دخترانه غیردولتی و دولتی وجود ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

در مطالعه حاضر، پیش‌بینی شده بود که روحیه دبیران با جوّ سازمانی مدارس ارتباط معنی‌داری دارد. نتایج مطالعه نشان داد که روحیه دبیران با رفتار متعهدانه معلمان، رفتار حمایتی مدیر و رفتار همکارانه معلمان ارتباط مستقیم دارد، اما با رفتار دستوری مدیر و رفتار غیرمتعهدانه معلمان و رفتار محدود‌کننده معلمان ارتباط معکوس دارد. این یافته با نتایج مطالعه پیشوا (1378)، که نشان داده بود بین جوّ سازمانی و تعهد دبیران، همبستگی مثبت وجود دارد، همخوانی نشان می‌دهد. رضایت شغلی معلمان با روحیه بالای آنها ارتباط تنگاتنگی دارد و در مطالعه راجرسی (2003) نیز دیده می‌شود که جوّ سازمانی با رضایت شغلی ارتباط معنی‌داری دارد. باز این یافته با مطالعه ثابتی نیز همخوانی نشان می‌دهد، زیرا مطالعه ثابتی نیز نشان داده بود که بین جوّ سازمانی مدارس با روحیه معلمان، رابطه مستقیم وجود دارد. این ارتباط را می‌توان چنین تبیین کرد که جوّ سازمانی باز و گرم و صمیمی، روابط انسانی را تسهیل و جوّ بسته و غیرصمیمی بر هم خوردن روابط را موجب می‌شود. این برقراری روابط انسانی، زمینه‌های انگیزش و رشد فردی را فراهم می‌کند و این احساس رشد، رضایت و خشنودی افراد را موجب می‌شود. تمام این حالات، زمینه ارتقاء روحیه معلمان را فراهم می‌کند.

چون در مطالعه حاضر، نوع مدرسه (دولتی - غیردولتی) یکی از متغیرهای اصلی پژوهش محسوب می‌شود بنابراین، پیش‌بینی شده بود که بین جوّ سازمانی مدارس دولتی با مدارس غیردولتی تفاوت

معنی‌دار وجود دارد. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بین جوّ سازمانی مدارس دولتی و غیردولتی در عوامل شش‌گانه جوّ سازمانی تفاوت وجود دارد. به طوری که رفتار حمایتی مدیر، رفتار دستوری مدیر، رفتار همکاری معلمان و رفتار متعهدانه معلمان در مدارس پسرانه غیردولتی بیشتر از مدارس پسرانه دولتی دیده می‌شود، اما رفتار غیرمتعهدانه معلمان در مدارس دولتی پسرانه، بیشتر مشاهده می‌شود. در مدارس غیردولتی دخترانه نیز، رفتار حمایتی مدیر و رفتار متعهدانه معلمان بیشتر از مدارس دولتی مشاهده می‌شود، اما رفتار دستوری مدیر در مدارس دخترانه دولتی بیشتر دیده می‌شود. این یافته نه تنها با مطالعه زهراکار (1375) همخوانی دارد که بازتر بودن جوّ سازمانی مدارس غیردولتی از مدارس دولتی را نشان داده بود، بلکه با مطالعه رضایی قندفروش (1378ص 50-51) نیز همخوانی نشان می‌دهد. زیرا در آن پژوهش نیز دیده شده بود که مدارس غیردولتی از جوّ باز برخوردارند، اما بر مدارس دولتی جوّ بسته‌تری حاکم است.

اما درباره وجود تفاوت، شاید بتوان از این تبیین استفاده کرد که در انتخاب معلمان و مدیران مدارس دولتی کمتر به ارتباط معلمان با همدیگر و با مدیر و نهایت جوّ حاکم بر مدرسه توجه می‌شود، اما صاحبان مدارس غیردولتی در انتخاب کادر خود در پی انتخاب معلمانی متعهد و کارآمد و مسئولیت‌پذیر هستند و مدیران توانمند انتخاب می‌کنند که پی‌آمد آن جذب دانش‌آموز به مدرسه و متضرر نشدن صاحبان امتیاز آن مدارس، است. همین بحث را می‌توان درباره روحیه معلمان در نوع مدرسه دولتی و غیردولتی نیز مطرح کرد، زیرا همان‌طور که پیش‌بینی می‌شد روحیه دبیران مدارس غیردولتی با دبیران مدارس دولتی تفاوت دارد و روحیه تعلق و همانندی در معلمان مدارس دخترانه و پسرانه غیردولتی بالاتر از معلمان مدارس دخترانه و پسرانه دولتی است. همچنین در بعد عقلانی، روحیه تفاوت در مدارس پسرانه به نفع معلمان مدارس غیردولتی است، اما در مدارس دخترانه تفاوتی مشاهده نمی‌شود. در اینجا نیز علت تفاوت به شیوه گزینش معلمان توانمند با روحیه بالا در مدارس

غیردولتی برمی‌گردد، زیرا در صورت پایین بودن روحیه معلمان در مدارس غیردولتی، این مدارس به سادگی دانش‌آموزان خود را از دست می‌دهند. بنابراین، وجود معلمان دارای روحیه بالا در این مدارس به جذب و حفظ دانش‌آموزان و معلمان در مدارس غیردولتی کمک می‌کند.

در کنار یافته‌های فوق در پژوهش حاضر، سؤال دیگری نیز مطرح بود که عبارت از این که آیا روحیه با متغیرهایی چون جنس، سابقه خدمت، سن، مدرسه تحصیلی و رشته تحصیلی مرتبط است یا خیر. نتایج مطالعه نشان داد که روحیه دبیران تنها با مدرک تحصیلی معلمان ارتباط دارد، یعنی با بالا رفتن مدرک تحصیلی دبیران، روحیه آنها نیز افزایش می‌یابد. شاید بتوان گفت که علت این ارتباط به این مسأله برمی‌گردد که داشتن مدرک تحصیلی بالا، احترام دیگران، احساس رشد و رضایت درونی را به دنبال دارد و همین احترام دیگران و رضایت شخصی است که با روحیه بالای معلمان ارتباط پیدا می‌کند، یعنی زمینه ارتقاء روحیه معلمان را مهیا می‌کند.

منابع

- بهروزی، م، (1373). بررسی میزان رابطه بین سبک مدیریت ادغامی و سبک مدیریت سازمانی با روحیه دبیران دبیرستان‌های شهرستان بوشهر، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران.
- پیشوا، س، (1378). بررسی رابطه جو سازمانی مدارس با میزان تعهد دبیران دبیرستان‌های دخترانه دولتی شیراز، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه شیراز.
- ثابتی، ز، (1379)، بررسی رابطه بین جو سازمانی با روحیه معلمان مدارس ابتدایی شهر قم، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد مدیریت آموزشی، مرکز آموزش مدیریت دولتی تهران.
- خلخالی، ع، (1379). ارائه چارچوب نظری برای تشخیص جو مدرسه، فصلنامه تعلیم و تربیت، تهران شماره 62.
- رضایی قندفروش، س، (1378). بررسی رابطه مکان کنترل مدیران با جو سازمانی مدارس راهنمایی شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم.
- زهره کار، ک، (1375). بررسی و مقایسه اختلالات رفتاری و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی و دولتی و غیردولتی شهر خرم‌آباد، لرستان، پژوهشکده تعلیم و تربیت سازمان آموزش و پرورش استان لرستان.
- عسگریان، م، (1380). جو سازمانی مدرسه. فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، شماره 20. ص 4.
- کونانی، ر، (1374). بررسی جو سازمانی مدارس ابتدایی شهر کوه‌دشت پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم.
- مقدسی، ر، (1375). بررسی و مقایسه جو سازمانی مدارس ابتدایی دولتی و غیردولتی شهر اراک، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد مدیریت آموز، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.

143 رابطة بين جوّ سازمانی و روحیه دبیران ...

میرکمالی، م، (1372). روابط انسانی در مدرسه، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، شماره 7، ص 8 تهران.

میرکمالی، م، (1379). رفتار و روابط در سازمان و مدیریت، چاپ اول، تهران، رامین.

نوروزی، س، (1381). بررسی رابطه بین جوّ سازمانی با تعهد سازمانی دبیران دبیرستان‌های (غیردولتی- دولتی) نواحی سه گانه آموزش و پرورش شهر کرمانشاه، کرمانشاه.

هادی، س، (1375). مطالعه و بررسی جوّ سازمانی مدارس راهنمایی نوشهر بر اساس مدل هالپین و کرافت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان.

هاشمی طاری، س، (1378). بررسی رابطه بین ارتباطات اثربخشی و جوّ سازمانی دبیرستان‌های دخترانه دولتی شهر تهران از دیدگاه دبیران پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه شهید بهشتی.

Hoy, V & sabo, P (1998). Organizational climate description questionnaire-middle level. <W.W.W. mlc.org. OCDQ-ML.Com>. p24-25.

Ochitwa, O (2000). A study of the organizational climate of high and low dopter elementary school in saskat chewan. <W.W.W. google Organizational climate. com>.p12.

Patrick, M, (1995). A study of the relation ship between transformational leadership and organazational climate of elementary schools in western pennsyelvania.p37-39.

Rogerc, P, (2003). The relation ship between organizational climate and job satisfaction. <Http: W.W.W. lib.umi.com.p17>.